

DOI: [10.32702/2307-2156-2020.4.56](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.4.56)

УДК 351.9:005.591.6

Я. В. Паламаренко,
к. е. н., старший викладач,
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця
ORCID ID: 0000-0001-9972-4313

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Y. Palamarenko
PhD in Economics, Vinnytsia National Agrarian University (Vinnytsya)

CONCEPTUAL PROVISIONS OF STATE REGULATION OF INNOVATION PROCESSES

У теперішній час ефективна концепція державного регулювання інноваційних процесів відіграє важливу роль та являє собою створення конкурентоспроможного комплексу, здатного в умовах глобалізації вирішувати головні завдання соціально-економічного розвитку суспільства та утвердження України як високотехнологічної держави. У статті проведено аналіз регулювання інноваційної діяльності закордоном, зокрема наведено головні типи державної інноваційної політики в економічно розвинутих країнах. Огляд наукової літератури вчених-економістів дав змогу виявити ключові проблеми у сфері державного регулювання інноваційної діяльності, у той же час вирішення цих проблем та удосконалення системи державного регулювання активізує інноваційні процеси в Україні. Досліджено особливості прямих та непрямих методів державного стимулювання інноваційної діяльності. Автором запропонована схема концепції державного регулювання інноваційних процесів на засадах взаємодії факторів інноваційності, конкуренції та інноваційно-структурного потенціалу, розглянуто основні складові розвитку інноваційної діяльності України, врахування яких забезпечить отримання бажаної ефективності.

At present, an effective concept of state regulation of innovation processes plays an important role and represents the creation of a competitive complex, capable in the conditions of globalization to solve the main tasks of socio-economic development of society and the establishment of Ukraine as a high-tech state. In particular, the main goal of the state innovation policy is to create socio-economic, organizational and legal conditions for effective reproduction, development and use of the country's scientific and technical potential, ensuring the introduction of modern environmentally friendly, safe, resource and energy-saving technologies, production and implementation of new types of competitive products. The article analyzes the regulation of innovation activity abroad, in particular the main types of state innovation policy in economically developed countries. A review of the scientific literature of economics scientists has revealed key problems in the field of state regulation of innovation activity, while at the same time, solving these problems and improving the system of state regulation activates innovation processes in Ukraine. It is researched that the main problems that hinder the development of innovative activity of domestic enterprises are lack of own funds, high costs for innovations, insufficient financial support of the

state, high economic risk, long payback period of innovations, imperfection and contradiction of the legislative base and lack of qualifications. The features of direct and indirect methods of state stimulation of innovative activity are investigated. The author proposes a scheme of the concept of state regulation of innovation processes on the basis of interaction of factors of innovation, competition and innovation and structural potential, considers the main components of the development of innovative activity of Ukraine, taking into account which will provide the desired efficiency. Therefore for in order to ensure the implementation of strategic directions of innovative development of enterprises, industries and the economy as a whole, it is necessary to improve the state regulation of innovative development.

Ключові слова: *інновації; інноваційні процеси; економічний розвиток; удосконалення; державне регулювання; методи державного стимулювання.*

Key words: *innovations; innovative processes; economic development; state regulation; methods of state stimulation.*

Постановка проблеми. Економічна ситуація, яка склалася в Україні, обумовлює необхідність створення нових організаційних форм, прийомів і методів управління в усіх сферах діяльності, які дозволяють підвищувати ефективність роботи, зменшувати ризики при прийнятті управлінських рішень.

В умовах сьогодення інноваційна діяльність перетворилася на один із найважливіших чинників ефективного функціонування та розвитку всіх підприємств в умовах ринкової економіки. При цьому інноваційна діяльність забезпечує високий рівень конкурентоспроможності та виступає основою динамічного розвитку економічної системи в цілому. Саме тому органи державної влади мають створити сприятливі умови для економічного розвитку суб'єктів підприємницької діяльності різних форм власності, ефективному використанні наявного наукового потенціалу і подальшого його розвитку для підвищення конкурентоспроможності виробництва. Відповідно, державна інноваційна політика являє собою взаємопов'язану діяльність держави та недержавних інститутів, яка включає організацію та координацію промислових виробництв, що мають вирішальний вплив на соціально-економічний розвиток та спрямована на реалізацію стратегічних завдань держави щодо удосконалення існуючої структури промисловості, забезпечення прискорення її інноваційного розвитку, підтримки інтересів національного товаровиробника і підвищення конкурентоспроможності промислової продукції до світового рівня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми та шляхи удосконалення, у сфері державного регулювання інноваційних процесів, стали предметом досліджень таких вчених-економістів, як: Федулова Л.І., Мельник В.І., Андрійчук Ю.А., Козлова А. І., Водянка Л. Д., Підгірна В. С., Котельбан С. В. Вагомий внесок у дослідження ролі інновацій в економічному розвитку та підвищенні конкурентоспроможності економіки зробили науковців: Малініна Н. М., Причепка І. В., Гринько Т. В. та інші.

Водночас існує необхідність наукового обґрунтування, принципів та чинників впливу на інноваційну діяльність, а також потребує подальших досліджень удосконалення системи державного регулювання, яка активізує інноваційні процеси в Україні.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження концепції державного регулювання інноваційних процесів. В рамках окресленої мети сформувано наступні завдання:

- провести огляд наукової літератури з теоретичних та практичних досліджень щодо удосконалення системи державного регулювання інноваційних процесів в Україні;
- дослідити типи державної інноваційної політики в економічно розвинутих країнах та особливості прямих та непрямих методів державного стимулювання інноваційної діяльності;
- сформулювати схему концепції державного регулювання інноваційних процесів на засадах взаємодії факторів інноваційності, конкуренції та інноваційно-структурного потенціалу.

У той же час, мінливість зовнішнього середовища додає актуальності та значущості дослідженню сучасної системи державного управління підприємствами, які здійснюють саме інноваційну діяльність.

Виклад основного матеріалу дослідження. У теперішній час, інноваційне спрямування світового розвитку все більше впливає на визначення інноваційної політики держави. У XXI столітті врахування інноваційного фактору стає вирішальною умовою подальшого розвитку сучасних економічних систем. Тому, в умовах сьогодення, економічного зростання в Україні може бути досягнуте лише на інноваційній основі за активного використання сучасних науково-інноваційних розробок. Зокрема, в цьому випадку реалізуються плани високої якості зростання, ресурсозбереження, ефективності виробництва, випуску конкурентоспроможної на внутрішньому і світовому ринках продукції. У свою чергу, інноваційна політика – комплексна система заходів щодо стимулювання розробки, супроводу, управління, планування і контролю процесів інноваційної діяльності в сфері науки, техніки і матеріального виробництва, пов'язаних з адекватними

заходами у важливих сферах життєдіяльності суспільства, що забезпечують створення необхідних умов реалізації поточних та перспективних цілей соціальної складової розвитку держави. Україна повинна розвивати інноваційну політику під впливом високої конкуренції, що посилюється в умовах реалізації інтеграційних процесів. При цьому, економіка країни не зможе конкурувати, якщо не стане інноваційною й завдяки цьому більш ефективно відповідатиме на нові виклики [10, с. 96].

Саме орієнтація на інноваційний тип розвитку економіки підсилить активізацію інноваційної діяльності суб'єктів аграрного господарювання, що дозволить розпочати реорганізацію економіки, розвивати наукомістке виробництво, яке є одним з основних чинників, що забезпечують економічне зростання в цілому [8, с. 202].

Зокрема, якість державної інноваційної політики залежить насамперед від принципів її формування. У теперішній час в Україні визначено основні принципи державної інноваційної політики, що відображені в таблиці 1.

Таблиця 1.
Основні принципи державної інноваційної політики України

№	Принципи
1.	необхідність формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності
2.	створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу
3.	забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва і фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності
4.	ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка вітчизняного інноваційного підприємництва
5.	розроблення і здійснення заходів щодо підтримки міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок
6.	фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності; сприяння розвитку інноваційної інфраструктури
7.	інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності; підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності
8.	орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки; обов'язковість визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку

Джерело: сформовано автором на основі [1, с. 342]

В той же час, у вітчизняній економічній теорії державне регулювання визначається як форма цілеспрямованого впливу держави через систему економічних, правових та адміністративних методів з метою забезпечення або підтримки тих чи інших економічних процесів, створення сприятливих умов для розвитку усіх інституціональних одиниць в країні.

У сучасних умовах соціально-економічного розвитку держави лідерство на світових ринках мають країни, в економічному розвитку яких переважає інноваційна діяльність. При цьому, попит на інновації завжди наявний, тому саме вони є і мають бути пріоритетним напрямком у політиці будь-якої країни, яка постійно прагне економічного розвитку. Тому, потрібно формувати таку державну політику регулювання інноваційної діяльності, яка б давала можливість постійно стимулювати діяльність інноваційних підприємств та наукових установ, а також яка б базувалась на реалізації інновацій у виробництві та повному використанні науково-технологічного потенціалу країни.

Зокрема, Європейський Союз використовує кілька інструментів інноваційної політики та залучення інвестицій для фінансування інноваційної діяльності. Серед них виділяють пряме державне фінансування, в першу чергу шляхом виділення грантів, кредитів, субсидій тощо; створення інфраструктури для інноваційної діяльності; податкові стимули, спеціальні схеми підтримки ризикового фінансування, надання державних гарантій. У країнах з високим рівнем науково-технологічного розвитку (Швеція, Німеччина, Фінляндія) надають перевагу заходам прямої фінансової підтримки, що надає можливість державі визначати, які технології або який сектор економіки потрібно розвивати в першу чергу. На відміну від опосередкованих методів стимулювання фінансова допомога має цільовий характер [2, с. 79].

Аналіз наукових досліджень щодо розвитку інноваційного підприємництва провідних країн світу дав змогу виокремити такі варіанти інноваційної політики: технологічний поштовх, ринково орієнтована політика, соціально орієнтована політика, зміни економічної структури господарського механізму. Різні промислові країни-лідери у певні періоди розвитку економіки визначали і надавали пріоритетного значення котромусь варіанту інноваційної політики, розробляючи та реалізуючи заходи для підтримки обраного курсу (табл. 2).

Таблиця 2.

Головні типи державної інноваційної політики в економічно розвинутих країнах

Політика технологічного поштовху	Політика ринкової орієнтації	Політика соціальної орієнтації	Зміни економічної структури господарського механізму
Завдання: - Визначення пріоритетних напрямків інноваційного розвитку та розвитку науки і техніки. - Великі капіталовкладення у довгострокові інноваційні проекти. - Націленість на підтримку прямих форм державної участі в регулюванні інноваційних процесів. - Інформаційна підтримка та проведення експертизи.	Завдання: - Ринкові механізми зумовлені напрямами розвитку науки і техніки. - Розподіл ресурсів відбувається через реалізацію ринкових механізмів. - Обмежене втручання держави у стимулювання фундаментальних досліджень. - Зменшення прямих форм регулювання. - Націленість на створення сприятливого клімату та розвиток інформаційного середовища, короткострокові й інноваційні проекти.	Завдання: - Соціальне регулювання наслідків НТП. - Досягнення соціально-політичного консенсусу завдяки залученню громадськості. - Погодження інтересів суспільства та держави. - Пропорційне поєднання державної політики з іншими типами для повноцінного економічного розвитку держави	Завдання: - Пріоритетність і вплив новітніх технологій на розв'язання проблем соціально-економічного характеру, зміни галузевої структури. - Поліпшення рівня життя населення, співпраця суб'єктів підприємництва тощо.
Великобританія, США, Франція	Німеччина, США, Японія	Швеція, Франція, Німеччина, Японія	Великобританія, Франція, Швеція, Німеччина, США, Японія

Джерело: сформовано автором на основі [2,5]

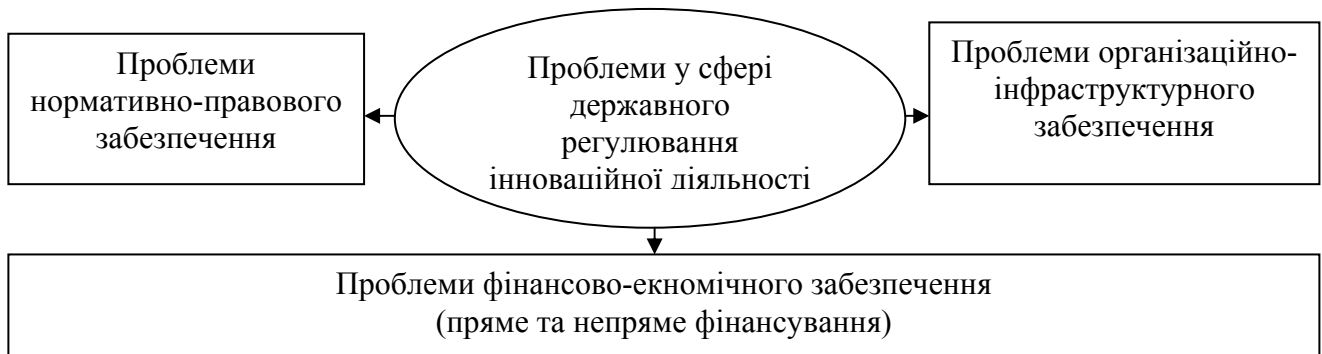
Проведене дослідження показало, що в інноваційній діяльності США роль державного регулювання значна, що виражається як в прямих, так і в непрямих заходах. На стику цих двох типів заходів велика увага приділяється розвитку державно-приватного партнерства, співпраці науково-дослідницьких організацій і бізнесу, а також міжнародного співробітництва в інноваційній діяльності. НДДКР в основному проводяться в університетах та фінансуються як державою, так і приватними інвесторами, які зацікавлені в результатах розробок. Також у США поширеним є такий вид фінансування інноваційної діяльності, як венчурне фінансування. Багато венчурних організацій фінансують проекти, які є найбільш успішними у всьому світі.

Щодо японської моделі стимулювання інноваційної діяльності, для неї характерним є використання таких інструментів як: надання пільгових кредитів, пільгове оподаткування та субсидії. Японські компанії також активно розробляють та впроваджують інноваційні продукти, завдяки значному сприянню з боку держави. І завдяки швидкому розвитку інновацій Японія стала першою державою, яка коли небудь атакувала США в плані виробництва інноваційних продуктів.

Узагальнюючи, можна сказати, що багато розвинених країн застосовують комплексний підхід до стимулювання діяльності інноваційної діяльності, застосовуючи методи як прямого, так і опосередкованого регулювання. Інноваційне середовище в різних країнах різне, тому що кожна країна знаходиться на своєму рівні розвитку, рівні технологій, рівні освіти, рівні інноваційної активності тощо.

Відповідно, реалізації державної інноваційної політики в Україні визначаються її урядовими та законодавчими органами. Зокрема, на законодавчому рівні визначено, що державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом: визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності; формування й реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм; забезпечення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки й стимулювання інноваційної діяльності; захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності; фінансової підтримки виконання інноваційних проектів; стимулювання комерційних банків та інших фінансових установ, що кредитують виконання інноваційних проектів; встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності; підтримки функціонування й розвитку сучасної інноваційної інфраструктури [12].

Виходячи з вище зазначеного, державна інноваційна політика має бути спрямована на створення соціально-економічних, організаційних і правових умов ефективного відновлення, розвитку й застосування науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, енерго- та ресурсоощадних технологій, виробництво та реалізацію нових видів продукції. Проаналізувавши основні проблеми у сфері державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, можна їх згрупувати в окремі блоки для спрощення пошуку шляхів вирішення цих проблем (рис. 1).

Рис. 1. Ключові проблеми у сфері державного регулювання інноваційної діяльності в Україні
Джерело: сформовано автором на основі опрацьованої літератури

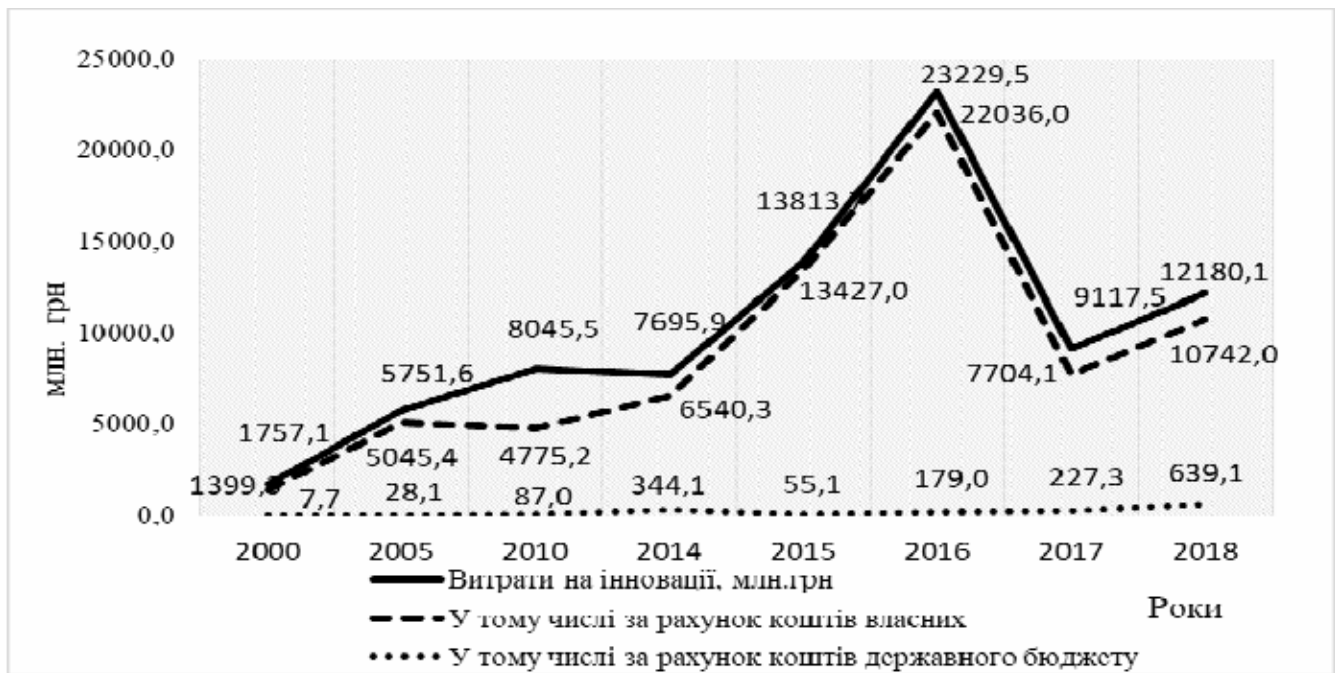
Отже, як бачимо з рисунку, виокремивши основні актуальні проблеми у сфері державного регулювання інноваційної діяльності в Україні на окремі блоки, шукати шляхи вирішення цих проблем стає значно простіше. Тому, спираючись на набутий світовий інноваційний досвід та враховуючи вітчизняну специфіку інноваційних процесів, сьогодні можна запровадити ефективну інноваційну систему, яка зможе підвищити інноваційну активність вітчизняних підприємств.

Якщо розглядати проблеми нормативно-правового забезпечення, то основну увагу варто приділити державному управлінські адже у теперішній час спостерігається надмірна розгалуженість органів влади, які відповідають за регулювання інноваційної діяльності, також є проблеми взаємозв'язків та взаємозалежностей, відбувається дублювання функцій та повноважень. Держава має орієнтуватися на інноваційний шлях розвитку економіки України, тому потрібно визначити конкретний перелік органів влади, які відповідають за регулювання інноваційних процесів, а також встановлювати чіткий розподіл функцій та повноважень між регулюючими органами. Необхідно сформувати ефективну нормативно-правову базу у сфері інноваційної діяльності, здійснити систематизацію законодавчої бази, яка регулює інноваційну діяльність, особливо дії законів у науково-інноваційній сфері. Важливо є і вибір і реалізація пріоритетів техніко-економічного розвитку, враховуючи глобальні вектори економічного розвитку та національних конкурентних переваг, зокрема, надання пріоритетів тим секторам економіки і видам діяльності, які забезпечують порівняльні переваги у досягненні економічної та енергетичної безпеки держави.

Якщо розглядати інфраструктурні проблеми, то необхідним є створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу, а також ефективного використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері. Що ж стосується кадрових проблем, то дослідження виявило, що у теперішній час досить низька кадрова та управлінська підтримка наукового потенціалу, відчувається кадрова неготовність до інновацій, а також й недоліком є відсутність можливостей для професійного навчання та підвищення кваліфікації. Відповідно до цього має здійснюватися підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності, відбуватися забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності.

За офіційними даними Державної служби статистики упродовж 2018 р. наукові дослідження і розробки (НДР) в Україні виконували 950 організацій, 48,1% з яких належали до державного сектору економіки, 37,0% – підприємницького, 14,9% – вищої освіти. На підприємствах та в організаціях, які здійснювали НДР, кількість виконавців таких робіт на кінець 2018 р. становила 88,1 тис. осіб, з яких 65,4% – дослідники, 9,7% – техніки, 24,9% – допоміжний персонал. Так у 2018 р. загальний обсяг витрат на виконання НДР власними силами організацій становив 16773,7 млн грн, у тому числі витрати на оплату праці – 8553,0 млн грн, інші поточні витрати – 7456,3 млн грн, капітальні витрати – 764,4 млн.грн, із них витрати на придбання устаткування – 588,0 млн грн [11].

На рисунку 2 зображена динаміка джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств з 2000-2018 рр.

Рис. 2. Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств, 2010-2018 рр.
Джерело: сформовано авторами на основі даних Державної служби статистики [11]

Проведений аналіз рисунку 2 показав, що порівняно із 2016 роком у 2018 році інноваційна активність знизилась і витрати відповідно були меншими на 11049,4 млн. грн., у той же час витрати на інноваційну діяльність в більшості здійснюється за рахунок власних коштів порівняно з коштами державного бюджету.

Основний вектор державного регулювання інноваційної діяльності має бути спрямований на посилення взаємозв'язку науки, бізнесу та держави з метою формування системи, яка об'єднує технологічні, фінансові та організаційні фактори генерування та поширення інновацій. Багато розвинених країн застосовують комплексний підхід до стимулювання діяльності інноваційної діяльності, використовуючи методи як прямого, так і опосередкованого регулювання. Відповідно, потрібно формувати таку державну політику регулювання інноваційної діяльності, яка б давала можливість постійно стимулювати діяльність інноваційних підприємств та наукових установ, а також яка б базувалась на реалізації інновацій у виробництві та повному використанні науково-технологічного потенціалу країни. Враховуючи досвід розвинених країн у сфері активізації інноваційної діяльності, можна виділити прямі та непрямі методи стимулювання інноваційної сфери в Україні (табл. 3).

Таблиця 3.

Особливості прямих та непрямих методів державного стимулювання інноваційної діяльності

ВПЛИВ	ХАРАКТЕРИСТИКА
Прямий	бюджетне фінансування чи надання кредитів на пільгових умовах підприємствам і організаціям, що здійснюють наукові розробки та готують кваліфіковані кадри або фінансування позабюджетних фондів (інноваційних фондів, зокрема державних, міністерств і відомств) спрямування грантової допомоги підприємствам-виробникам, науковому персоналу, що є розробниками інновацій.
	безоплатна передача або надання на пільгових умовах державного майна та земельних ділянок для організації інноваційних підприємств
	створення наукової та обслуговуючої інфраструктури у регіонах, де концентрується науково-дослідна діяльність
	реалізація цільових програм, спрямованих на підвищення інноваційної активності бізнесу
	державні замовлення, переважно у формі контрактів на проведення НДР, які забезпечують початковий попит на нововведення, а потім широко застосовуються в економіці країни
	створення науково-технічних зон із спеціальним режимом інноваційно-інвестиційної діяльності
	створення сприятливих умов для проведення інноваційної діяльності, зумовлене наданням фінансових, економічних або управлінських переваг для інноваційного підприємництва.
Непрямий	фінансово-економічне стимулювання (політика у сфері ціноутворення, податкова політика, амортизаційна політика, політика у сфері митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності).
	різноманітні пільги для суб'єктів економічної діяльності, які спеціалізуються на науково-технічних напрямках
	податкові пільги на інвестиції, що здійснюються в інноваційну сферу

	формування та реалізація державних інноваційних програм, удосконалення захисту інтелектуальної власності.
	створення організаційно-правових умов (розвиток інноваційної інфраструктури, удосконалення законодавчих норм, які стимулюють науково-дослідну активність в інноваційній та інвестиційній сферах)

Джерело: сформовано авторами на основі опрацьованої літератури [3, 9]

Щодо фінансово-економічного стимулювання то воно має включати: – політика у сфері ціноутворення (зняття обмежень у разі формування ціни на товар чи послугу, сировину, матеріали, встановлення граничних норм рентабельності тощо); – податкова політика (канікули, знижки, кредити, вилучення, відрахування тощо); – амортизаційна політика (стимулювання модернізації основного капіталу: більш ширші можливості прискорення або уповільнення віднесення сум інвестиційних витрат на собівартість завдяки використанню інвестиційного відрахування або методів нелінійного нарахування амортизації); – політика у сфері митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (стимулювання експорту високотехнологічних товарів, встановлення пільгових умов у разі ввезення інноваційного обладнання із-за кордону, особливих ввізних тарифів чи нетарифних заходів (сертифікація, квотування, ліцензування тощо).

Також важливим інструментом прямого державного регулювання інноваційної діяльності є розвиток інноваційної інфраструктури. Значення його у створенні виробничо-технологічної структури, об'єктів інформаційної системи, організації по підготовці і перепідготовці кадрів в області технологічного менеджменту, фінансові структури, системи патентування, ліцензування і консалтинга з питань охорони, захисту, оцінки і використання інтелектуальної власності, оцінки комерціалізації наукових результатів. Обмеженість фінансових ресурсів держави, необхідних для прямої підтримки інноваційної діяльності, робить актуальним використання непрямих інструментів, які в більшій мірі орієнтовані на інтереси суб'єктів, що реалізують наукові досягнення.

Значення методів непрямой державної підтримки інновацій визначається тим, що закладений у них механізм стимулювання вимагає значно менших бюджетних витрат в порівнянні з прямим бюджетним фінансуванням, отже, ними може бути охоплено більшу кількість суб'єктів, які здійснюють інноваційну діяльність. Методи непрямой державної підтримки забезпечують автономність і незалежність господарюючих суб'єктів, визначають їх економічну відповідальність за вибір і масштаби напрямків досліджень і винаходів. Механізм реалізації даних методів забезпечує єдиний підхід до стимулювання інноваційної діяльності незалежно від її специфіки, сфер і масштабів поширення, етапу реалізації. Методи опосередкованої дії характеризуються наявністю інструментів підтримки суб'єктів, що здійснюють інноваційну діяльність:

- податкові пільги;
- прискорена амортизація.

Податкові пільги є найбільш поширеними серед інших методів непрямой стимулювання інноваційної діяльності. Використання податків як інструмент державного впливу на економіку засноване на реалізації регулюючої функції податків. Вона проявляється в не рівномірному оподаткуванні різних об'єктів і категорій платників податків. За рахунок цього досягається ефект регулювання: послаблюючи податковий тиск у певному напрямі за рахунок зміни елементів оподаткування, держава створює більш сприятливі умови для розвитку окремих видів діяльності [6, с. 117]. В той же час, прискорена амортизація передбачає штучне прискорення нагромадження суми амортизаційних відрахувань протягом перших років або всього амортизаційного періоду порівняно з реальними темпами втрати засобами праці своєї вартості. Метою є стимулювання інвестицій, оскільки, інвестуючи капітал компанія отримує право на відстрочку сплати податків. Тобто, прибуток фірми за вирахуванням суми амортизаційних відрахувань, а отже, і її податкові зобов'язання виявляються менше, ніж вони були б при нормальній амортизації [6, с. 118].

Низка заходів може здійснюватися і на регіональному рівні. Активно застосовуються непрямі заходи формування сприятливого правового середовища у сфері оподаткування, кредитно-фінансової політики, господарського права, процедур банкрутства, формування інноваційної інфраструктури тощо. Пріоритет прямого державного фінансування зазвичай мають напрями, які не можуть підтримуватися приватним сектором за високого ступеня неконтрольованого ризику та комерційної невизначеності (фундаментальні дослідження) або великих за обсягом і важко окупних витрат (великомасштабні науково-технічні проекти національного масштабу). Крім того, держава традиційно бере на себе пряме фінансування НДДКР у сферах, де виступає основним замовником високотехнологічної продукції (наприклад, у галузі військової техніки) або там, де існує явна загроза національним виробникам унаслідок загострення міжнародної конкуренції.

Також важливим є формування економічної політики держави щодо впровадження у виробництво і побут новітніх технологій, визначення реальних перспективних джерел фінансових ресурсів, необхідних для реалізації передбачуваних напрямів розроблення інновацій, стимулювання та розвиток венчурного підприємництва, а також відповідність нормативної та юридичної баз наукового і загальноосвітнього рівнів спеціалістів для здійснення циклу “ідея-розробка-інновація-упровадження”, відповідних методів управління цими процесами на підприємстві [2, с. 37].

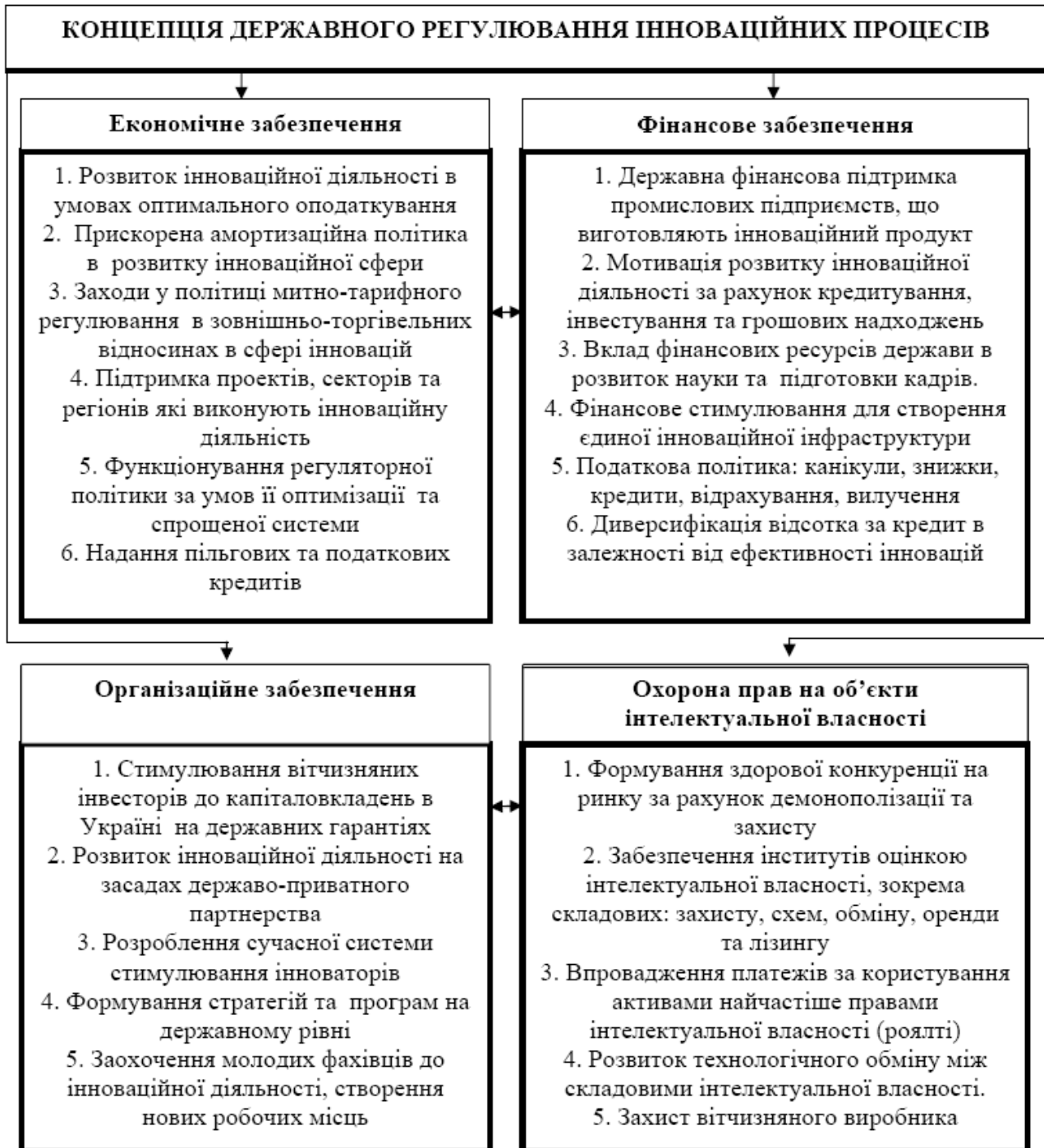
Відповідно, концепція інноваційного розвитку промисловості України має формуватися з урахуванням структурно-функціонального підходу до адміністративно-територіального устрою в контексті систематизації процесів інтеграції окремих регіонів на основі розвитку структурних складових і найбільш вагомих функціональних взаємозв'язків. Структурно-функціональний взаємозв'язок, орієнтований на інновації підсистем вітчизняної промисловості, має

розглядатись як ефективна горизонтальна та вертикальна систематизація процесу інтеграції регіонів у контексті розвитку найбільш вагомих інноваційних структур, які мають найвищий потенціал виробництва інноваційної продукції, що є конкурентоспроможною на внутрішніх і зовнішніх ринках [4, с. 168].

Виходячи з проведеного дослідження автором пропонується схема концепції державного регулювання інноваційних процесів на засадах взаємодії факторів інноваційності, конкуренції та інноваційно-структурного потенціалу (рис. 3).

На комплексній основі розглянуто основні складові розвитку інноваційної діяльності в Україні, а саме державного регулювання інноваційних процесів на засадах взаємодії факторів інноваційності, конкуренції та інноваційно-структурного потенціалу, які включають економічне забезпечення, фінансове, організаційне та законодавче. Стосовно економічної складової наголошується на виборі пріоритетів інноваційного розвитку в умовах обмеженості коштів і часу, розробленні сучасної вітчизняної методики визначення ефективності інновацій.

Щодо організаційної складової: розвиток інноваційної діяльності на засадах державо-приватного партнерства створенні нових робочих місць, розробленні сучасної системи стимулювання інноваторів тощо.

Рис. 3. Концепція державного регулювання інноваційних процесів на засадах взаємодії факторів інноваційності, конкуренції та інноваційно-структурного потенціалу

Джерело: сформовано автором

Відповідно фінансова складова: державна фінансова підтримка промислових підприємств, що виготовляють інноваційний продукт, мотивація розвитку інноваційної діяльності за рахунок кредитування, інвестування та грошових надходжень, диверсифікація відсотка за кредит в залежності від ефективності інновацій тощо. Стосовно охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності: забезпечення інститутів оцінкою інтелектуальної власності, зокрема складових: захисту, схем, обміну, оренди та лізингу, впровадження платежів за користування активами найчастіше правами захисту вітчизняного виробника.

Отже, в умовах сьогодення інноваційні процеси в Україні нині не набули достатніх масштабів і не стали істотним чинником зростання економіки. У той же час інноваційна діяльність є досить складною та комплексною, що вимагає від суб'єктів господарювання вирішення низки проблем і подолання суттєвих перешкод на шляху до успіху. Головними проблемами, що перешкоджають розвитку інноваційної діяльності вітчизняних підприємств є нестача власних коштів, великі витрати на нововведення, недостатня фінансова підтримка держави, високий економічний ризик, тривалий термін окупності інновацій, недосконалість та суперечливість законодавчої бази та відсутність кваліфікованого персоналу [7, с. 57].

На підставі вищезазначеного слід виділити такі пріоритети інноваційного розвитку промисловості України [4, с. 169]:

1. Забезпечити зміцнення інноваційного потенціалу підприємств з виробництва харчових продуктів, напоїв і п'ютинових виробів, зосереджуючи увагу на екологічності виробництва.
2. Симулювати розвиток інноваційних напрямів у легкій промисловості, широко запроваджувати сучасні технології виробництва, які здатні, в першу чергу, задовольнити попит на внутрішньому ринку.
3. Підвищити інноваційний потенціал добувної промисловості, здійснювати підтримку інноваційної активності підприємств з видобутку паливно-енергетичних корисних копалин та корисних копалин.
4. Сформувані чітке законодавче поле забезпечення інноваційного розвитку промисловості України шляхом формування єдиної Концепції її розвитку та необхідної законодавчої бази для її реалізації.
5. Розвиток конкурентоспроможних сфер діяльності на підприємствах з оброблення деревини, виробництва виробів із деревини, целюлозно-паперового виробництва та видавничої діяльності.
6. Запровадити провідний іноземний досвід розвитку різних бізнес-мереж кластерного типу та провідні механізми фінансування інноваційних кластерів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Проведене дослідження показало, що інноваційна діяльність є досить складною та комплексною. Основний напрямок державного регулювання інноваційної діяльності має бути спрямований на посилення взаємозв'язку науки, бізнесу та держави з метою формування системи, яка об'єднує технологічні, фінансові та організаційні фактори генерування та поширення інновацій. Виявлено, що серед прямих методів найбільшого поширення набули – бюджетне субсидювання, а серед непрямих методів – податкові пільги. Зокрема, державна підтримка у вигляді податкових пільг веде до зниження податкового навантаження і вивільнення фінансових ресурсів, необхідних господарюючим суб'єктам для здійснення інвестицій в інноваційну діяльність, для створення і організацію виробництва принципово нової продукції, застосування нових або модернізацію існуючих способів її виробництва. У той же час, особливої уваги потребують проблеми пов'язані з фінансово-економічною забезпеченістю інноваційної діяльності, тому подальші дослідження за цією тематикою необхідно проводити у напрямку виявлення недоліків фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні з подальшим аналізуванням інноваційно-інвестиційної діяльності.

Література.

1. Андрійчук Ю.А. Проблеми державного регулювання інноваційної діяльності в Україні. Вісник національного університету "Львівська політехніка". 2013. № 776. С. 340–347.
2. Водянка Л.Д., Підгірна В.С., Сироїжко К.В. Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 9. С. 77–82.
3. Волкова О.І., Денисенка М.П. Інноваційний розвиток промисловості України. К.: КНТ, 2006. 648 с.
4. Гринько Т.В. Проблеми формування концепції інноваційного розвитку промисловості України. Економіка промисловості. 2013. № 3 (63). С. 163–169
5. Козлова А.І. Етапи формування стратегій інноваційного розвитку в країнах ЄС. Бізнес-інформ. 2013. № 4. С. 82–85.
6. Котельбан С.В. Сутність, методи та інструменти державного регулювання інноваційної діяльності. Економіка та держава. 2017. № 4. С. 115–118.
7. Малініна Н.М., Причепя І.В. Проблеми та перспективи державного регулювання інноваційного розвитку вітчизняних підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 12. С. 53–58.
8. Мельник В.І., Погріщук Г.Б., Погріщук О.Б. Інноваційні зміни в економіці в контексті еволюційних зрушень. Науковий вісник Ужгородського університету. 2016. №2 (48). С. 200–207.
9. Пономаренко В.С., Кизим М.О., Тищенко О. М. Інновації: проблеми науки та практики: монографія. Х: ФОП Александрова К.М.; ІНЖЕК, 2008. 232 с.
10. Федулова Л.І. Тенденції розвитку національних інноваційних систем: уроки для України. Актуальні проблеми економіки. 2015 № 4 (166). С. 94–104.
11. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Електронний ресурс – Режим доступу:

www.ukrstat.gov.ua.

12. Про інноваційну діяльність. Закон України від 05.12.2012 р. № 40-15 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

References.

1. Andriychuk, Y.A. (2013), "Problems of state regulation of innovation activity in Ukraine", *Visnyk natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*, vol. 776, pp. 340–347.
2. Vodianka, L.D. Podgirna, V.S. and Syroizhko, K.V. (2018), "Foreign experience of state regulation of innovative activity", *Investment: practice and experience*, vol. 9, pp. 77–82.
3. Volkova, O.I. and Denysenko, M.P. (2006), *Innovatsiyni rozvytok promyslovosti Ukrainy* [Innovative development of industry of Ukraine], KNT, Kyiv, Ukraine.
4. Grinko, T.V. (2013), "Problems of formation of concept of innovative development of industry of Ukraine", *Ekonomika promyslovosti*, vol. 3 (63), pp. 163–169.
5. Kozlova, A.I. (2013), "Stages of formation of innovative development strategies in EU countries", *Biznes-inform*, vol. 4, pp. 82–85.
6. Kotelban, S.V. (2017), "The essence, methods and instruments of state regulation of innovation activity", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 4, pp. 115–118.
7. Malinina, N.M. and Trailer, I.V. (2018), "Problems and prospects of state regulation of innovative development of domestic enterprises", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 12, pp. 53–58.
8. Melnik, V.I. Pogrischuk, G.B. and Pogreschuk, O.B. (2016), "Innovative changes in the economy in the context of evolutionary shifts", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*, vol. 2 (48), pp. 200–207.
9. Ponomarenko, V.S. Kizim, M.O. and Tishchenko, O.M. (2008), *Innovatsii: problemy nauky ta praktyky: monohrafiia*, [Innovations: problems of science and practice: monograph], INZHEK, Kharkiv, Ukraine.
10. Fedulova, L.I. (2015) "Development trends of national innovation systems: lessons for Ukraine", *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 4, pp. 94–104.
11. Official site of the State Statistics Service of Ukraine. available at: www.ukrstat.gov.ua. (Accessed 17 March 2020).
12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine "About innovative activity", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (Accessed 21 March 2020).

Стаття надійшла до редакції 02.04.2020 р.